

„LAS, TAJEMNICE... I PRZEDSZKOLAKI” PROJEKT EDUKACYJNY DLA KREATORÓW PRZEDSZKOLNEJ EDUKACJI EKOLOGICZNEJ

Ewa Majewska

Streszczenie. Jak kształtować wrażliwość na przyrodę u najmłodszych dzieci pokazali nauczycielom wychowania przedszkolnego, białostoccy leśnicy. Udało się to zadanie zrealizować w ramach przedsięwzięcia pt. Projekt edukacyjny dla kreatorów przedszkolnej edukacji ekologicznej „Las, tajemnice i ...przedszkolaki” w partnerstwie z Fundacją Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych.

Na efekty tej współpracy składają się:

- organizacja seminarium, którego celem było zaprezentowanie wskazówek metodycznych dotyczących sposobów przekazywania treści przyrodniczych dla przedszkolaków;
- przeprowadzenie warsztatów terenowych na terenie Nadleśnictwa Krynkki, dzięki którym uczestnicy mogli przekonać się, że leśnicy potrafią zadbać o bezpieczny pobyt dzieci w lesie;
- opracowanie i wydanie publikacji pt. Poradnik dla nauczycieli wychowania przedszkolnego w zakresie edukacji leśnej „Las, tajemnice i ... przedszkolaki”, w którym fachową wiedzę przyrodniczą zestawiono z fachową wiedzą pedagogiczną.

Środki finansowe na realizację przedsięwzięcia wyłożył Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego w Białymstoku oraz Gminy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku. Projekt uzyskał pozytywną rekomendację ekspertów z Zakładu Pedagogiki Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej Uniwersytetu w Białymstoku.

Słowa kluczowe: edukacja leśna, edukacja przedszkolna, projekt edukacyjny

**”FOREST, SECRETS ... AND PRESCHOOLERS” EDUCATIONAL
PROJECT FOR KINDERGARTEN EDUCATORS**

Abstract. Foresters from Białystok showed to the kindergarten teachers how to shape the sensitivity to nature in the youngest children. We managed to achieve this task within the project entitled “Educational project for pre-school environmental educators Forest, secrets and ... preschoolers” in partnership with the Foundation of Environment Economists and Natural Resources.

The effects of this cooperation include:

- Organization of a seminar which purpose was to present the methodological guidelines related to ways of providing nature content for preschoolers;
- Conducting workshops in the field at Krynki Forest Inspectorate, so that participants could see that foresters can make sure children stay safe in the woods;
- Prepare and issue publications entitled “Guide for pre-school teachers on forest education, “Forest, secrets and ... preschoolers” in which expert knowledge of nature is juxtaposed with expertise in teaching.

Financial resources for the realization of the project were given by Marshal Office of Podlaskie Voivodship and Municipal Fund for Environmental Protection and Water Management in Białystok. The project received a positive recommendation by experts from the Department of Preschool Education and Department of Early School Education at the University of Białystok.

Keywords: Forest education, primary education, an educational project

Edukacja ekologiczna w Polsce realizowana jest od wielu lat, ale jej poziom i skuteczność systematycznie się obniża. Dowodzą tego badania poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa, prowadzone na zlecenie Głównego Urzędu Statystycznego. Pozytywnym rozwiązaniem tej niepokojącej sytuacji mogą być oddziaływania na rzecz edukacji uczniów najmłodszych – przedszkolaków. Wszyscy bowiem wiemy, że im wcześniej rozpocznie się właściwa edukacja, tym większe efekty można osiągnąć. Dzieci w wieku przedszkolnym są niezwykle otwarte i wrażliwe na środowisko przyrodnicze. Ich naturalna ciekawość świata i stała gotowość do przeżywania i doświadczania, stwarzają rodzicom i nauczycielom szerokie możliwości oddziaływania wychowawczego.

„Przywróćcie prawo pierwszeństwa takim wartościom jak: odczuwanie, przeżywanie, tworzenie i rozumienie, uspołecznianie, miłość i życie... Wpuśćcie do klasy słońce, otwórzcie dzieciom usta.”

C. Freinet

REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH
W BIAŁYMSTOKU /www.bialystok.lasy.gov.pl

w partnerstwie z

FUNDACJĄ EKONOMISTÓW ŚRODOWISKA
I ZASOBÓW NATURALNYCH

“Las, tajemnice... i przedszkolaki”

Projekt edukacyjny dla kreatorów przedszkolnej
edukacji ekologicznej

ETAP I Seminarium “Zdobywamy wiedzę”

*“Przywróćcie prawo pierwszeństwa takim
wartościom jak - odczuwanie, przeżywanie,
tworzenie i rozumienie, uspołecznienie, miłość
i życie...
Wpuście do klasy słońce, otwórzcie dzieciom
usta.”*

C.Freinet - pedagog

ETAP II Warsztaty terenowe “Odkrywamy
tajemnice lasu”

ETAP III Publikacja
“Las, tajemnice...
i przedszkolaki”

*> Celem projektu jest zachęcenie
nauczycieli wychowania przed-
szkolnego do pełniejszego,
szerszego zainteresowania się
edukacją leśną i wykorzystania
jej niewątpliwych walorów w
pracy z najmłodszymi dziećmi*

> Projekt objęty jest Honorowym Patronatem
Wojewody Podlaskiego oraz Podlaskiego Kuratora Oświaty w Białymstoku
> Zrealizowany przy wsparciu finansowym
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w Białymstoku

Ryc. 1. Poster naukowy
Fig. 1. Scientific poster

W swojej działalności edukacyjnej (prowadzonej przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Białymstoku) staramy się odwoływać do słów C. Freineta – twórcy nurtu pedagogicznego, kładącego nacisk na edukację dzieci poprzez uwrażliwianie i rozbudzanie przeżyć w bezpośrednim kontakcie z przyrodą.

...Grupa dzieci rozstawiona w lesie. Każde ma ołówek i karton. Przez pięć minut nasłuchują odgłosów otoczenia, a potem rysują to, co usłyszały... – to jedna z wielu edukacyjnych zabaw, jakie najmłodszym, podobnych jak ten przykład z Nadleśnictwa Białowieża, proponują nasi „leśni” edukatorzy. W ten sposób dzieci z jednej strony robią coś, co jest dla nich ciekawe, co jest zabawą, z drugiej zaś uczą się nie tylko o samym lesie. Edukacja leśna jest jednym z ważniejszych elementów szeroko rozumianej edukacji ekologicznej. Las jest interesującym środowiskiem życia roślin i zwierząt, kryjącym w świadomości dzieci w wieku przedszkolnym wiele tajemnic i fantastycznych zjawisk. Taki – często pełen radosnych fantazji, ale i przekłamań – obraz lasu wyniosły z bajek, wierszy i filmów dla dzieci. W procesie edukacyjnym, kształtowanie poprawnych pojęć przyrodniczych ma duże znaczenie. Dokonać tego mogą zaangażowani i odpowiednio przygotowani nauczyciele.

Jak wobec tego należy kształtować wrażliwość na przyrodę u najmłodszych dzieci? Przykładem może być inicjatywa pt. Projekt edukacyjny dla kreatorów przedszkolnej edukacji ekologicznej „**Las, tajemnice...i przedszkolaki**”, realizowany przez RDLP w Białymstoku w partnerstwie z Fundacją Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych. Intencją i celem głównym zadania jest edukacja ekologiczna wychowawców przedszkolnych, którzy zdobytą wiedzę wykorzystają w pracy z dziećmi.

Nie zawsze sobie uświadamiamy, że edukacja ekologiczna rozpoczyna się bardzo wcześnie – od najbardziej naturalnych kontaktów dziecka ze środowiskiem przyrodniczym, jakim są pierwsze jego spacerunki z rodzicami. Wspólny zachwyt nad urodą i zapachem kwiatów, barwami motyla czy pięknem jesiennych liści – to pierwsze kroki w kierunku uwrażliwiania przyrodniczego. Dziecko intuicyjnie czuje, że jest częścią świata przyrody. Musimy to umieć podtrzymać i mądrze rozwijać w dalszej instytucjonalnej edukacji najmłodszych. Zadaniem nauczycieli wychowania przedszkolnego jest więc taka edukacja by to dobre, emocjonalne nastawienie do przyrody stawało się powoli zachowaniem celowym, aby dziecko w dalszym ciągu radośnie doświadczając i poznając świat roślin i zwierząt łagodnie wzrastało w świat przyrody, ucząc się mądrze kochać, a także rozumieć środowisko i prawa nim rządzące. To duże wyzwanie dla pedagogów, stwarzające konieczność głębszego niż dotychczas powiązania edukacji przedszkolnej ze środowiskiem społeczno-przyrodniczym, osobistego zaangażowania i wielostronnego oddziaływania dydaktyczno-wychowawczego.

Realizowany projekt przebiegał wieloetapowo. Składa się z trzech przedsięwzięć, z których każde ma swoje hasło przewodnie.

„Zdobywamy wiedzę” – seminarium

W ramach pierwszego przedsięwzięcia zorganizowano 5-godzinne seminarium w siedzibie RDLP w Białymstoku. Celem seminarium było przekazanie wskazówek metodycznych oraz sprawdzonych pomysłów w zakresie edukacji ekologicznej kierowanej do przedszkolaków. Podczas seminarium przedstawiono następujące propozycje:

- jak pokazać najmłodszym las w sali dydaktycznej,
- jak „zabrać” ze sobą kawałek lasu z wycieczki,
- jak pobudzić wszystkie zmysły dzieci do poznawania przyrody.

Swoim doświadczeniem dzielili się i prowadzili spotkanie: metodycy nauczania przedszkolnego z Centralnego Ośrodka Doradztwa Metodycznego w Białymstoku oraz „leśni” edukatorzy z LKP „Puszcza Białowieska”.

„Odkrywamy tajemnice lasu” – warsztaty terenowe

Pod tym hasłem odbyły się 4-godzinne warsztaty terenowe dzięki którym uczestnicy mogli przekonać się, że leśnicy potrafią zadbać o bezpieczny pobyt dzieci w lesie. Warsztaty odbyły się na terenie Nadleśnictwa Krynki w Poczopku. Nadleśnictwo posiada bogatą infrastrukturę służącą edukacji leśnej, z ciekawą ofertą wypracowanych i sprawdzonych sposobów przybliżania wiedzy o środowisku przyrodniczym oraz gwarantuje opiekę merytoryczną doświadczonych i zaangażowanych edukatorów leśnych. Pracownicy nadleśnictwa różnymi metodami, wykorzystując posiadane zaplecze dydaktyczne, pokazali uczestnikom, że las jest ciekawym i bezpiecznym miejscem zajęć edukacyjnych. Wycieczki po ścieżkach leśnych mogą być dla dzieci okazją do okrywania tajemnic „leśnych”. „Ducha lasu” można odnaleźć w trakcie spotkań prowadzonych w izbach i ośrodkach leśnych, bądź organizując wystawy i konkursy przyrodnicze. Ognisko integracyjne stało się okazją do bezpośredniej wymiany poglądów i dzielenia się doświadczeniami pomiędzy uczestnikami warsztatów.

„Las, tajemnice i...przedszkolaki” – publikacja metodyczna

Efektom seminarium i warsztatów było powołanie zespołu składającego się z trzech nauczycieli i przedstawiciela środowiska leśników, których zadaniem było opracowanie poradnika metodycznego. Celem powstałej publikacji jest zachęcenie nauczycieli do pełniejszego zainteresowania się edukacją leśną i wykorzystania jej w codziennej pracy edukacyjnej. Niewątpliwym walorem publikacji jest dostarczenie adresatom wiedzy wskazanej bezpośrednio przez nich samych oraz możliwość podzielenia się sprawdzonymi pomysłami edukacyjnymi. Część pt. „Leśnik pod-

powiada” – to propozycje leśników, dobrane pod kątem najczęściej pojawiających się w trakcie wycieczek po lesie, pytań ze strony nauczycieli. Poprawne merytorycznie wiadomości, podane w formie ciekawostek i mini-raportów z jednej strony stanowią swoisty elementarz leśnika, z drugiej zaś są źródłem poprawnych pojęć z zakresu wiedzy o ekosystemie leśnym i prowadzonej gospodarce leśnej. Poradnik zawiera ważną część, skierowaną bezpośrednio do nauczycieli pt. „Propozycje metodyczne”. Opracowane wg nowej podstawy programowej rozwiązania metodyczne, wskazują praktyczne strategie jak rozmawiać, bawić się i uczyć dzieci o fascynującej przyrodzie lasu. Przykładem motywującym dziecko do poznawania przyrody lasu w różnych jej aspektach, jest zadanie polegające na zdobywaniu sprawności „Leśny Sobieradzik”. Sprawność dziecko zdobywa po corocznym cyklu zajęć w oparciu o zaproponowany regulamin. Postać „Sobieradzika” prowadzi nas przez wszystkie strony publikacji i może być wykorzystana przez nauczycieli na wiele sposobów. Publikację wydano w formacie B5, w objętości 32 stron w łącznym nakładzie 5 tys. egzemplarzy. Przekazano ją nieodpłatnie wszystkim przedszkolom na terenie Gminy Białystok oraz do nadleśnictw i zaprzyjaźnionych z nimi placówek oświatowych z terenu admini-

nistrowania RDLP w Białymstoku. Publikacja uzyskała pozytywną rekomendację ekspertów z Zakładu Pedagogiki Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej Uniwersytetu w Białymstoku.

Projekt jest dowodem efektywnej współpracy kilku środowisk działających na rzecz edukacji ekologicznej: nauczycieli, leśników i organizacji pozarządowych. W tym wypadku, działająca w partnerstwie z RDLP w Białymstoku, Fundacja Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych przejęła trud pozyskania środków finansowych na realizację projektu. Wspólnie opracowany projekt został pozytywnie rozpatrzony

Ryc. 2. Leśny Sobieradzik
Fig. 2. Forest Do-It-Yourself Man

i dofinansowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych należących do Województwa Podlaskiego w sferze ekologii i ochrony dziedzictwa przyrodniczego. Wsparcia finansowego udzielił również Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku.

Rangę przedsięwzięcia podkreśla objęcie inicjatywy Honorowym Patronatem przez Wojewodę Podlaskiego – Macieja Żywno oraz Podlaskiego Kuratora Oświaty w Białymstoku Jerzego Kiszkiela.

Reasumując, zainteresowanie projektem przerosło nasze największe oczekiwania. Chętnych do udziału w seminarium i warsztatach było dwa razy więcej niż miejsc (50 uczestników). Powstała lista rezerwowych a zapytania o wolne miejsca trwały jeszcze w dniu rozpoczęcia spotkania. Dla organizatorów to informacja, że pomysł nie tylko „trafił” w oczekiwania nauczycieli. To duże wyzwanie dla wszystkich kolegów leśników planujących działania z zakresu edukacji leśnej i cenna wskazówka jak w nich uwzględnić potrzeby edukacyjne nauczycieli przedszkolnych.

Mając na uwadze powodzenie przedsięwzięcia, najszybciej jak to było możliwe rozpoczęliśmy działania (w chwili obecnej z sukcesem finalizowane) na rzecz zorganizowania, kolejnej II edycji projektu. Mamy nadzieję, że nasza inicjatywa może stanowić przykład przełamywania obaw związanych z angażowaniem się (i to z różnymi środowiskami) w działania na rzecz edukacji ekologicznej społeczeństwa.

Fot. 1. Uczestnicy warsztatów (fot. E. Majewska)

Photo 1. Participants of the workshop

Fot. 2. Seminarium w siedzibie RDLP w Białymstoku
Photo 2. The seminar at the RDLP headquarters in Białystok

Ryc. 3. Uczestnicy warsztatów w Nadleśnictwie Krynki
Fig. 3. Workshop participants in the Krynki Forest Inspectorate

Ryc. 4. „Leśne tajemnice” – przykład pracy plastycznej
Fig. 4. „Forest secrets” – sample artwork

Literatura

- Jabłonowska W., Jaszczyszyn E. 1997. *Cztery pory roku w przedszkolu. Wiosna*. Białystok, Trans Humana.
- Kielar M. 1981. *Rozwój mowy i myślenia dziecka w wieku przedszkolnym w kontakcie z przyrodą*. Wychowanie w Przedszkolu, nr 10.
- Fleming I. 1998. *Gry i zabawy na wycieczkę szkolną*. Wydawnictwo jedność, Kielce.
- Jaszczyszyn E. (red.). 2003. *Ekologiczna edukacja przedszkolna*. Stowarzyszenie na rzecz ekorozwoju „Agro-Group”, Białystok.

Ewa Majewska
RDLP w Białymstoku
ewa.majewska@bialystok.lasy.gov.pl